

**«Οπτικοακουστική Παιδεία στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση;
... αδιέξοδα και διαδρομές»
(Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση)**

Μένης Θεοδωρίδης, εισήγηση στο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο
"Οπτικοακουστικός Γραμματισμός στην Εκπαίδευση", Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2016.

Πρόγραμμα Σπουδών ενός θέματος (γνωστικού αντικειμένου) που θα ενταχθεί στο εθνικό Πρόγραμμα Σπουδών, σημαίνει ένα σχέδιο διδακτικής επεξεργασίας του θέματος αυτού για όλα τα σχολεία της χώρας απευθυνόμενο σε όλους τους μαθητές. Θα πρέπει στο σχέδιο αυτό να προτείνονται τα επιμέρους θέματα για κάθε ηλικιακή βαθμίδα, οι διδακτικοί στόχοι, η προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία, τα πιθανά βοηθήματα και, κυρίως, οι βασικές έννοιες του συγκεκριμένου αντικειμένου που θα πρέπει να έχει κατακτήσει ο μαθητής τελειώνοντας το σχολείο.

Προφανώς, οι επιλογές αυτές καθορίζονται από υποκειμενικές προτεραιότητες και από τα κριτήρια αυτού/ών που συντάσσουν το πρόγραμμα. Είναι επίσης προφανές ότι, για το ίδιο θέμα-γνωστικό αντικείμενο, μπορούν να προταθούν πολλά και διαφορετικά Προγράμματα Σπουδών.

Ένα τέτοιο προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδακτική επεξεργασία της Οπτικοακουστικής Έκφρασης στην εθνική εκπαίδευση είναι -εδώ και κάμποσα χρόνια- αναρτημένο¹ και είναι τόσο διεξοδικό ώστε, θεωρητικά, αν υπήρχε η σχετική πολιτική απόφαση θα μπορούσε να εφαρμόζεται από αύριο σε όλες τις τάξεις της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, δηλαδή από το Νηπιαγωγείο μέχρι την τρίτη Γυμνασίου.

Στο παρόν κείμενο θα γίνει προσπάθεια να εξηγηθεί ποιες τάσεις, στον ευρύτερο χώρο της Οπτικοακουστικής Παιδείας, και γιατί οδήγησαν στη διαμόρφωση του συγκεκριμένου προγράμματος.

Προηγουμένως ας διευκρινιστεί πως -στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης- δεχόμαστε εξ αρχής ότι η παιδαγωγική - ιδεολογική αναγκαιότητα της οπτικοακουστικής (ΟΑ) παιδείας στην τυπική εκπαίδευση θεωρείται ως δεδομένη². Ότι όλοι έχουμε πειστεί για την αναγκαιότητα αυτή και οι δεκάδες πρωτοβουλίες οπτικοακουστικής παιδείας σε πολλά σχολεία σε όλη την Ελλάδα μας γεμίζουν αισιοδοξία. Ναι λοιπόν! Όλοι συμφωνούμε πως η οπτικοακουστική παιδεία πρέπει οπωσδήποτε να ενταχθεί στο εθνικό Πρόγραμμα Σπουδών. Τι ζητάμε όμως; Ποιο ακριβώς είναι το αίτημα/τα και πως φανταζόμαστε τη θεσμική κατοχύρωση των αιτημάτων αυτών; Οι φωνές έρχονται από διάφορες κατευθύνσεις και ο καλόπιστος σχεδιαστής της εκπαιδευτικής πολιτικής βρίσκεται σε αμηχανία! Ζητάμε απλώς μια κατοχύρωση ενός νέου γνωστικού αντικειμένου ή μήπως περισσότερων διακριτών γνωστικών αντικειμένων ή, κατά βάθος, προτείνουμε μια εκ θεμελίων ανατροπή του εθνικού Προγράμματος Σπουδών; Τελικά, ποια αιτήματα-προτάσεις περιέχονται στο

¹ Το πλήρες ΠΣ και ο συνοδευτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό είναι αναρτημένα στο www.karposontheweb.org / ελληνικά / Εκπαιδευτικό Υλικό / Κείμενα Καρπού / Προγράμματα Σπουδών για το "Νέο Σχολείο" / ΠΣ για την Οπτικοακουστική Έκφραση.

² Για την αναγκαιότητα αυτή, στο: Μένης Θεοδωρίδης, "[Προτάσεις Οπτικοακουστικής Παιδείας στο χώρο της Τυπικής Εκπαίδευσης](#)", ενότητα 4, σελ.11.

γενικό αίτημα για οπτικοακουστική παιδεία στο σχολείο; Ας τα εξετάσουμε ένα προς ένα:

1. Προτάσεις για μάθημα κινηματογράφου "film ή cinema education" (το αίτημα της εξοικείωσης με την 7^η τέχνη): μάθημα που σχεδιάζεται από καλλιτέχνες ή μελετητές του κινηματογράφου

στόχος: πολίτες που αγαπούν συνειδητά τον κινηματογράφο

- καθιέρωση ενός νέου μαθήματος επιλογής; Αυτομάτως αναφερόμαστε σε ένα μάθημα που απευθύνεται μόνον σε ενδιαφερόμενους μαθητές και, ενδεχομένως, αναφερόμαστε σε ένα μάθημα που, σε πολλές σχολικές μονάδες, ίσως να μην προσφέρεται συχνά. Προφανώς, ανάμεσα σε μια σειρά μαθημάτων επιλογής, άλλοι μαθητές θα επιλέξουν το θέατρο και κάποιοι άλλοι το σκάκι! Θα μπορούμε βέβαια να δηλώνουμε πως, επιτέλους, ο κινηματογράφος διδάσκεται στα σχολεία, αλλά αυτό θα ήταν μια εντελώς μερική αντιμετώπιση. Τα μαθήματα επιλογής είναι σπουδαίο εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διαφοροποιημένη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών. Όμως τα θέματα που θεωρούμε ως σημαντικά εφόδια για τη διαμόρφωση του νέου πολίτη, οφείλουν να είναι θέματα που απευθύνονται σε όλους τους μαθητές ως απαραίτητα στοιχεία της κουλτούρας κάθε νέου πολίτη.
- Μήπως λοιπόν ζητάμε καθιέρωση ενός νέου μαθήματος "τέχνης" για όλους όπως είναι σήμερα η μουσική ή τα εικαστικά; Δηλαδή καθιέρωση ενός ακόμα μονώρου, ανά εβδομάδα, μαθήματος; Ποια θα είναι η σχέση ενός τέτοιου μαθήματος με άλλα εξίσου σημαντικά μαθήματα αισθητικής και κοινωνικής παιδείας όπως το θέατρο; Θα θεσμοθετηθεί και ένα μονώρο για το θέατρο; Επιπλέον η διαχείριση ενός μονώρου μαθήματος τέχνης θέτει πολλούς περιορισμούς: ελάχιστος χρόνος που επιτρέπει την παρακολούθηση μόνον αποσπασμάτων ή ταινιών μικρού μήκους. Θα παράγουν οι μαθητές ΟΑ κείμενα; Σε ποιο χρόνο; Ποιοι θα διδάσκουν το μάθημα; Σκηνοθέτες; Σκηνοθέτες με πτυχίο; Θεωρητικοί του κινηματογράφου; Ένας διευθυντής φωτογραφίας ή ένας μοντέρ θα μπορεί να διδάσκει; Ποιοι θα καθοδηγούν τις όποιες πρακτικές δοκιμές; Ποια άλλα εφόδια θα πρέπει να έχει όποιος διδάξει το μάθημα; Ερωτήματα πιεστικά που, βέβαια, μπορούν να πάρουν απαντήσεις, αλλά υπενθυμίζουν ότι οι προτάσεις κινηματογραφικής παιδείας δεν οδηγούν σε αυτονόητες λύσεις και χρειάζονται πολύ προσεκτικό προγραμματισμό.
- Μήπως προτείνουμε όχι ένα ειδικό μάθημα, αλλά ενσωμάτωση κινηματογραφικών ταινιών σε κάθε γνωστικό αντικείμενο ως διδακτικό εργαλείο; Όμως ο προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος για κάθε διδακτική ενότητα είναι πολύ περιορισμένος. Μόνιμο παράπονο των εκπαιδευτικών είναι πως, με τον φόρτο της ύλης, δεν υπάρχει καν χρόνος για μια συζήτηση, πολύ περισσότερο για την προβολή μιας σχετικής ταινίας και τις ανάλογες επεξεργασίες. Η εργαλειακή λοιπόν χρήση ταινιών ως "εισαγωγικής αφόρμησης" δεν είναι συμβατή με τη διδακτική οικονομία. Συχνά το θέμα της ταινίας έχει μεν εκπαιδευτικό ενδιαφέρον αλλά δεν προβλέπεται καθόλου στη διδακτέα ύλη. Άλλοτε ο προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος για το θέμα αυτό

είναι μόλις λίγα λεπτά. Πότε να προβληθεί η σχετική ταινία, πότε να συζητηθεί και πότε να γίνει η απαραίτητη διδακτική επεξεργασία; Το κυριότερο όμως πρόβλημα στη αντίληψη αυτή είναι η πλήρης ακύρωση του πολιτισμικού και κοινωνικού πλούτου κάθε κινηματογραφικού έργου το οποίο εδώ αντιμετωπίζεται ως απλή θεματική αφετηρία για ένα συμβατικό, καθαρά διδακτικό στόχο.

- Μόνη ενδιαφέρουσα παραλλαγή της χρήσης ταινιών εντός σχολικού χρόνου είναι η ολοκληρωμένη αξιοποίηση της ταινίας (με επεξεργασία και συζήτηση των κοινωνικών ή άλλων θεμάτων που θέτει) σε χρόνο που ο/η εκπαιδευτικός εξοικονομεί εκτάκτως από ώρες πολιτισμού, ευέλικτης ζώνης κ.λπ. Εδώ έχουν σημειωθεί πολλές αξιόλογες πρωτοβουλίες από δημιουργικούς εκπαιδευτικούς. Οι περισσότερες άλλωστε ανακοινώσεις σε συνέδρια οπτικοακουστικής παιδείας εντάσσονται στη λογική αυτή. Σιγά-σιγά τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να δοκιμαστούν από περισσότερους εκπαιδευτικούς. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε πως, στην κατεύθυνση αυτή, το αίτημα δεν αναφέρεται ακριβώς σε μάθημα κινηματογραφικής παιδείας αλλά γενικότερα στην καθιέρωση περισσότερου χρόνου, εντός ωρολογίου προγράμματος, για ελεύθερες δραστηριότητες πολιτισμού ώστε να υπάρχει φιλόξενο πλαίσιο (και) για πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών σχετικά με τον κινηματογράφο.
- Μήπως επίσης προβολές ταινιών εκτός ωρολογίου προγράμματος; (άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού σε ομίλους μαθητών κ.λπ.) Τέτοιες δραστηριότητες γίνονται και με το τρέχον θεσμικό πλαίσιο. Θα μπορούσαν να οργανωθούν πολύ πιο συστηματικά, αλλά κι εδώ πρόκειται για δραστηριότητες που απευθύνονται κυρίως σε ενδιαφερόμενους μαθητές.
- Μια τελευταία σημαντική πρόταση κινηματογραφικής παιδείας αναφέρεται στην καθιέρωση εργαστηρίων παραγωγής μαθητικών ταινιών (μυθοπλασίας ή ντοκιμαντέρ). Πάλι όμως αναφερόμαστε σε ομάδες ενδιαφερόμενων μαθητών. Οι παραγωγές άρτιων μαθητικών ταινιών αναπόφευκτα πραγματοποιούνται εκτός ωρολογίου προγράμματος όπως και άλλες άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού. Προϋποθέτουν συστηματικό κόπο, εξειδικευμένη καθοδήγηση και θυσία ελεύθερου χρόνου που μόνον ενδιαφερόμενοι μαθητές μπορούν να διαθέσουν. Εδώ και χρόνια, διάφορες ομάδες κινηματογραφικής εμπύχωσης έχουν δώσει πολύ ενδιαφέροντα έργα που προβλήθηκαν σε διαγωνισμούς και σε φεστιβάλ μαθητικών ταινιών. Οι δραστηριότητες αυτές, θα πρέπει να στηριχθούν και να ενισχυθούν χωρίς αμφιβολία, αλλά δεν μπορούν να ενταχθούν στο εθνικό Πρόγραμμα Σπουδών που οφείλει να αναφέρεται στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού.

2. Προτάσεις για εκπαίδευση στα Μέσα “media literacy” (το αίτημα της ανάπτυξης κριτικής στάσης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, δια μέσου όλων των μαθημάτων):
μάθημα που σχεδιάζεται από ειδικότητες των κοινωνικών επιστημών και παιδαγωγούς
στόχος: κριτικά σκεπτόμενοι πολίτες
Θέματα που αναδεικνύει η πρόταση αυτή είναι:

- η σημασία της διαμεσολάβησης και η ευθύνη του κριτικού δέκτη στην ενημέρωση. Πρόκειται για κορυφαία δεξιότητα του πολίτη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας όπου ο πολίτης διαμορφώνει τις καθημερινές του αποφάσεις με γνώμονα την κριτική αντιμετώπιση της διαμεσολαβημένης ενημέρωσης που παρέχουν τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.
- μελέτη κάθε είδους οπτικοακουστικών κειμένων (συμβατική και ηλεκτρονική ενημέρωση, ενημερωτικό ρεπορτάζ, διαφήμιση, προπαγάνδα, συνεντεύξεις, τηλεοπτικές εκπομπές κάθε είδους, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.). Ιδιαίτερα αξίζει να αναζητηθεί η κριτική ανάλυση και σε συμβατικά κείμενα που ανήκουν σε καθιερωμένα πεδία του Προγράμματος Σπουδών (λογοτεχνία, φυσικές επιστήμες, ιστορία κ.λπ.). Στον κάθε γνωστικό χώρο μπορούμε να αφιερώσουμε συζητήσεις σχετικά με τους τρόπους που η κοινωνικές δυνάμεις καθορίζουν το εκάστοτε κείμενο. Πώς χρηματοδοτήθηκε η έρευνα που βρίσκεται πίσω από μια επιστημονική ανακοίνωση; Πόσο καθοριστικός ήταν ο ρόλος των βιομηχανικών αναγκών ή της αγοράς για την ανάπτυξη μιας νέας θεωρίας στο χώρο των Φυσικών Επιστημών (ΦΕ); Πόσο συνέβαλε η τρέχουσα τεχνολογία στη διατύπωση νέων επιστημονικών ερωτημάτων και πόσο μια επιστημονική ανακάλυψη άνοιξε δρόμους σε νέα τεχνολογικά επιτεύγματα; Πώς διαμορφώθηκε η προβολή ενός λογοτεχνικού ευπώλητου; Πώς ανταποκρίνονται ομάδες αναγνωστών στις νέες εκδοτικές κυκλοφορίες; Πώς συνδέονται οι λογοτεχνικές τάσεις με το κοινωνικό πλαίσιο όπου αναπτύχθηκαν; (τέτοια ερωτήματα προκύπτουν σύμφωνα με το αίτημα ενσωμάτωσης δραστηριοτήτων κριτικής ανάλυσης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα).
- στην κατεύθυνση αυτή συχνά η κριτική ανάλυση γίνεται γραμμικά-επιφανειακά-μηχανιστικά και αναπαράγει μια σχεδόν στερεοτυπική-αμυντική στάση. Συχνά, τα Μέσα δαιμονοποιούνται καλλιεργώντας την απλοϊκή αντίληψη ότι κάθε διαμεσολάβηση είναι μηχανισμός παραπλάνησης και ότι η ευθύνη ελέγχου των Μέσων θα πρέπει να είναι αρμοδιότητα "άνωθεν προστατευτικών-ελεγκτικών μηχανισμών" και όχι ευθύνη του κάθε πολίτη. Γι' αυτό, η ανάπτυξη κριτικής στάσης -πέρα από τα ερωτήματα ελέγχου της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των ΟΑ κειμένων- οφείλει να λαμβάνει υπόψη παραμέτρους όπως: η πολυφωνία, η απόλαυση που αντλείται από ένα ΟΑ κείμενο, ο προβληματισμός που προκαλείται από ένα ΟΑ κείμενο και οι πολλαπλές αναγνώσεις-ερμηνείες που ενδέχεται να προκύπτουν από ένα ΟΑ κείμενο. Θα μπορούν όλοι οι εκπαιδευτικοί να καθοδηγούν γόνιμα κριτική στάση απέναντι στο γνωστικό τους αντικείμενο;
- Παραγωγή, εντός μαθημάτων, όχι ολοκληρωμένων ταινιών, αλλά μικρών οπτικοακουστικών κειμένων και αναστοχασμός. Μικρό ΟΑ κείμενο μπορεί να είναι μια σειρά από φωτογραφίες ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο όπου μαθητές παρουσιάζουν ένα θέμα από την τρέχουσα ύλη του μαθήματος. Η αναπόφευκτη κριτική συζήτηση για την επιστημονική ακρίβεια και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα κάθε τέτοιου ΟΑ κειμένου μέσα στην τάξη, σίγουρα συνδέεται με τη διδακτέα ύλη, τους επιδιωκόμενους διδακτικούς στόχους και δίνουν νέα διάσταση στη συμμετοχή των μαθητών.

Φυσικά, η διδακτική οικονομία επιβάλλει τέτοιες δραστηριότητες να γίνονται σε κάθε μάθημα μόνον μια-δυο φορές το χρόνο. Ποια εφόδια όμως θα πρέπει να έχει όποιος καθοδηγεί τέτοιες δραστηριότητες; Θα μπορούν όλοι οι εκπαιδευτικοί να καθοδηγούν την παραγωγή πολύ απλών ΟΑ κειμένων;

3. Προτάσεις για μάθημα ψηφιακών τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνίας "ICT" (το αίτημα κατάκτησης της γνώσης μέσα από την τεχνολογική επάρκεια): μάθημα που σχεδιάζεται από τεχνολόγους πληροφορικής.

στόχος: τεχνολογικά εγγράμματοι πολίτες

Θα αποτελεί χωριστό μάθημα; Πόσες ώρες; Μπορούν οι τεχνολόγοι να διαχειριστούν τις γνώσεις όλων των άλλων γνωστικών αντικειμένων; Η τεχνολογική επάρκεια, καθώς οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφορικής συνεχώς προσθέτουν νέα εργαλεία, συνεπάγονται-διασφαλίζουν και επικοινωνιακή επάρκεια;

Η τεχνολογική επάρκεια σημαίνει και κριτική στάση και επικοινωνιακές δεξιότητες;

Ιδού λοιπόν: Τρεις διακριτές προτάσεις, τρία σύνολα αιτημάτων, που θα μπορούσαμε επίτηδες να συμβολίσουμε με τρεις χωριστές ελλείψεις ώστε να θυμίζουν τρία ... "αυγά".

Τρία συναφή γνωστικά αντικείμενα που, και τα τρία, αναφέρονται στη χρήση εικόνων και ψηφιακών μέσων, αλλά -κρίνοντας από τη διεθνή εμπειρία- αποκλείεται να καθιερωθούν ως χωριστά αντικείμενα που να απευθύνονται **σε όλους τους μαθητές όλων των βαθμίδων της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης**. Εκτός αν τα τρία παραπάνω σύνολα αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο σε μια συμβολική "ομελέτα" όπου η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι τα "αυγά" θα πρέπει να ...σπάσουν.

Θα πρέπει δηλαδή να ξεχάσουμε κάθε συντεχνιακό αίτημα περί καθιέρωσης νέων ειδικοτήτων στην εκπαίδευση. Θα επιμένουμε όμως στη θεσμική καθιέρωση νέων γνώσεων, νέας αντίληψης για το ρόλο των πολιτών στην κοινωνία, νέων εκπαιδευτικών στόχων. Αυτή άλλωστε ήταν η ματιά του "εργαστηρίου οπτικοακουστικής έκφρασης" στο, πάλαι ποτέ, "Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ-Εκπαίδευση και Πολιτισμός" (1995-2004) και του Προγράμματος Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση που παρουσιάζεται εδώ.

Στην αντίληψη αυτή, η Οπτικοακουστική Έκφραση αντιμετωπίζεται ως **πολυτροπικό σύστημα επικοινωνίας**. Κάτι σαν μια εναλλακτική "γλώσσα" που θα παρακινήσει τους μαθητές να ενδιαφερθούν και κυρίως να δραστηριοποιηθούν σε όλα τα σημαντικά θέματα έκφρασης και επικοινωνίας τα οποία συνδέονται με τη διδασκαλία της γλώσσας. Στο σημερινό μάθημα της γλώσσας, για πολλούς λόγους, θέματα όπως η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα της διατύπωσης και η νοητική συγκρότηση-δομή ενός κειμένου αντιμετωπίζονται από τους μαθητές με αδιαφορία και καχυποψία. Η οπτικοακουστική έκφραση θα μπορούσε να αποτελέσει ένα γοητευτικό έναυσμα νεανικής οπτικής στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Ίσως μάλιστα θα έδινε νέο περιεχόμενο στο πανάρχαιο αίτημα για «καλύτερη

διατύπωση» αναδεικνύοντας στο χώρο της ψηφιακής επικοινωνίας τη διαχρονικότητα του ερωτήματος: «πώς να το πω ώστε να με καταλάβουν καλύτερα;»

Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η οπτικοακουστική έκφραση είναι είδος λόγου. Πρόκειται για ένα σύστημα επικοινωνίας που διαθέτει σύνθετες επικοινωνιακές δυνατότητες καθώς συνδυάζει νοηματοδοτήσεις και δημιουργία συμβολισμών με ακίνητες εικόνες, με κινούμενες εικόνες, με ήχους αλλά και με γραπτό λόγο. Έχει διεθνή απήχηση, προσφέρει πολλές εφαρμογές στη σύγχρονη ζωή και -κυρίως- συνδέει τη σχολική ύλη με την καθημερινή ζωή και τα βιώματα των παιδιών.

Σε μια πρώτη προσπάθεια θεσμικής ένταξης της οπτικοακουστικής έκφρασης στα Προγράμματα Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (από Νηπιαγωγείο μέχρι Γ' Γυμνασίου), θα αναζητήσουμε τρόπους ώστε σε κάθε γνωστικό αντικείμενο και σε κάθε τάξη (σχολική χρονιά) να πραγματοποιούνται κάποιες -έστω ελάχιστες- δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας. Δηλαδή:

- 1-2 δραστηριότητες **παραγωγής** πολύ απλών ΟΑ κειμένων ("γραφή")
- 1-2 δραστηριότητες **μελέτης** απλών ΟΑ έργων ("ανάγνωση")

Η απαραίτητη εξοικείωση των νέων πολιτών με την οπτικοακουστική έκφραση θα μπορούσε να ακολουθήσει τη διδακτική μεθοδολογία που ακολουθεί η διδασκαλία της γλώσσας.

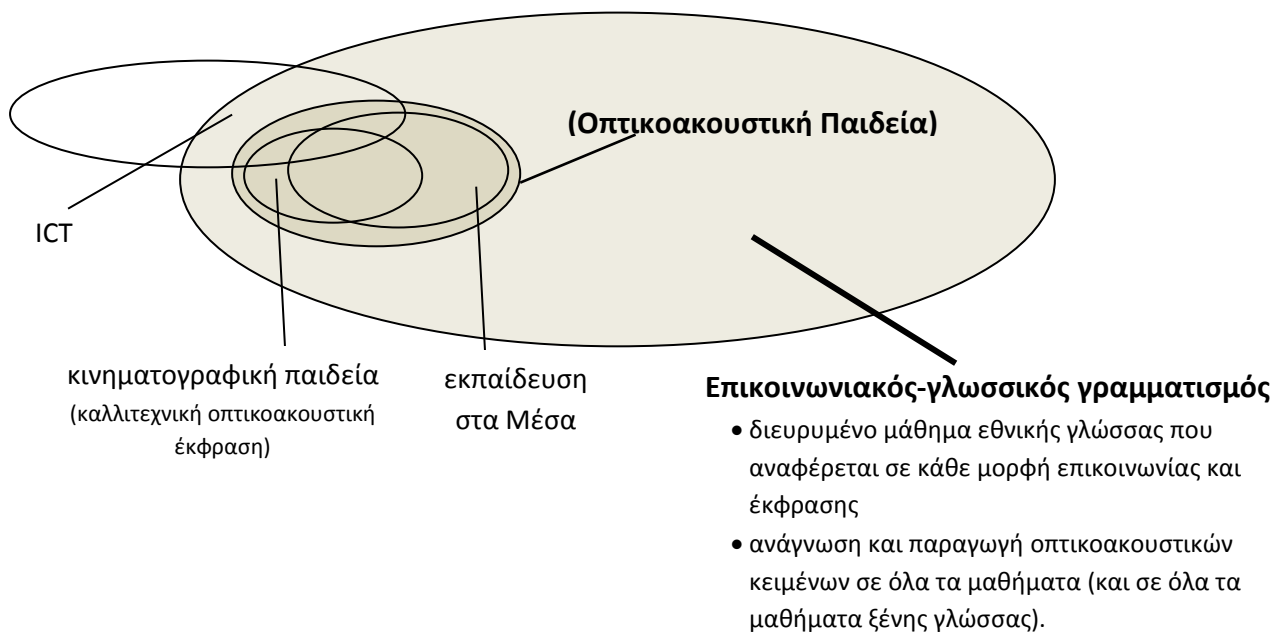
Στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης:

- Εξοικείωση με τον οπτικοακουστικό λόγο σε όλες τις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης -από όλους τους εκπαιδευτικούς, όπως συμβαίνει για τις γραπτές εργασίες- χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις. Όπως ο καθηγητής Μαθηματικών αναθέτει και αξιολογεί εργασίες μαθητών του, χωρίς τη βοήθεια φιλόλογου -χειριζόμενος ο ίδιος επαρκώς την εθνική γλώσσα- το ίδιο θα καταφέρει σιγά-σιγά να χειρίζεται τον οπτικοακουστικό λόγο ώστε, μια τουλάχιστον φορά κάθε χρόνο, να αναθέτει και να αξιολογεί εργασίες οπτικοακουστικού λόγου. Όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα είναι σε θέση -μαζί με τους μαθητές τους- να καθοδηγήσουν την παραγωγή πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που συνδέονται με το ιδιαίτερο του καθενός γνωστικό αντικείμενο. Όπως όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, είναι σε θέση να μιλούν και να γράφουν, όπως σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, είναι σήμερα σε θέση να καταστρώνουν ένα απλό PPT στα ελληνικά, το ίδιο αυτονόητη θα είναι και η δεξιότητά τους να καθοδηγούν ομάδες μαθητών στην κατασκευή ενός πολύ απλού οπτικοακουστικού κειμένου.
- Σταδιακά, οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων θα ενσωματώσουν στα μαθήματά τους την ανάθεση παραγωγής πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που θα εξυπηρετούν τους γνωστικούς στόχους του μαθήματός τους (π.χ. "τρίλεπτη μαθητική ταινία που εξηγεί σε γονείς όσα οι μαθητές θεωρούν σημαντικά για την έννοια της βαρύτητας" ή "τρίλεπτη μαθητική ταινία που παρουσιάζει σε γονείς τα αίτια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου") και, παράλληλα, θα εντάξουν τη μελέτη πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που αναφέρονται μάθημά τους. Όλα αυτά θα προκύπτουν από μικρές σχολικές

- δραστηριότητες που θα πραγματοποιούνται μόλις 1-2 φορές στη διάρκεια κάθε σχολικού έτους, αλλά σε κάθε τάξη της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.
- Μέσα από τις δραστηριότητες εξοικείωσης με την οπτικοακουστική έκφραση οι μαθητές θα μάθουν να "διαβάζουν" και να "γράφουν" απλά, οπτικοακουστικά κείμενα καθώς και να έχουν συνείδηση των παραμέτρων παραγωγής τους.
 - Οι μαθητές θα συνηθίσουν να επισημαίνουν τις κατασκευαστικές παραμέτρους που καθορίζουν κάθε οπτικοακουστικό κείμενο και να διαμορφώνουν ανάλογα την προσωπική τους στάση.
 - Όλες οι δραστηριότητες του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών, νοούνται ως συλλογικές και προβλέπουν λήψη αποφάσεων μετά από διαπραγμάτευση εννοιών, επιχειρηματολογία και σύνθεση απόψεων μέσα στο πλαίσιο κάθε μικρής ομάδας μαθητών-δημιουργών. Η διαδικασία λήψης συλλογικών αποφάσεων και αναστοχαστικού διαλόγου αποτελεί κομβική παιδαγωγική επιλογή και συμβάλλει στην ανάπτυξη προφορικού κριτικού λόγου.
 - Οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας αποκαλύπτουν στα παιδιά τις πολλές, διαφορετικές, υποκειμενικές οπτικές που μπορούν να εκφραστούν σχετικά με την πραγματικότητα γύρω μας. Σ' αυτό συμβάλλει η ανάθεση, σε διάφορες ομάδες μαθητών, παραγωγής απλών ΟΑ κειμένων πάνω στο ίδιο θέμα και, στη συνέχεια, η κριτική ανάλυσή τους μέσα στην τάξη.
 - Η παράλληλη εξοικείωση των μαθητών με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση (κυρίως κινηματογράφο) λειτουργεί όπως η μελέτη της λογοτεχνίας στο μάθημα της γλώσσας και θα πραγματοποιείται, για όλους τους μαθητές, σε μικρό αριθμό προβλεπόμενων προβολών για κάθε τάξη. Στις παραπάνω δραστηριότητες παραγωγής και μελέτης των πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων, η κατά καιρούς προβλεπόμενη κινηματογραφική εμπειρία θα έρχεται να διευρύνει στη συνείδηση των μαθητών τα εκφραστικά, αισθητικά και ιδεολογικά όρια του Μέσου. Έτσι η συνάντηση του μαθητή-θεατή με τα ιδιόμορφα συμβολικά συστήματα του καλλιτέχνη-δημιουργού, θα αποτελεί επικοινωνιακό πλούτο και θα καθιστά το κινηματογραφικό έργο πεδίο ανάπτυξης κριτικού λόγου και πηγή προσωπικής απόλαυσης. **Ο κινηματογράφος θα συμβάλει στη διδασκαλία του οπτικοακουστικού λόγου ακριβώς όπως η λογοτεχνία συμβάλλει στη διδασκαλία της γλώσσας .**
 - Επίσης, για ενδιαφερόμενους μαθητές, θα προβλέπονται εξειδικευμένες, άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού εκτός ωρολογίου προγράμματος (όμιλοι, ειδικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αφιερώματα κ.λπ.).
 - Όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα πρέπει να χρησιμοποιούν εργαλεία στοιχειώδους κοινωνιολογικής ανάλυσης όπως αυτή εκφράζεται στο ιδιαίτερο γνωστικό τους αντικείμενο (π.χ. ο καθηγητής ΦΕ θα πρέπει να κατανοεί πώς οι ΦΕ επηρεάζουν την πρόοδο της τεχνολογίας και πώς η τεχνολογία συνδιαλέγεται με τις επιστήμες και τις κοινωνικές ανάγκες).
 - όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα είναι σε θέση -μαζί με τους μαθητές τους- να συζητήσουν για κάποια θεμελιώδη ερωτήματα που θέτουν ειδικά επιλεγμένες κινηματογραφικές ταινίες (2-3 σε κάθε σχολική

χρονιά). Πρόκειται για ανοιχτό προβληματισμό -χωρίς σωστές ή λάθος απόψεις- όπου κάθε εκπαιδευτικός θα συμβάλει με την προσωπική του/της κρίση χωρίς να απαιτούνται ειδικές γνώσεις επαϊόντων.

Το Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση αναπτύσσεται μέσα από δραστηριότητες που διαχέονται σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Ως σύνολο, συγκροτείται από έννοιες προερχόμενες από τα κύρια πεδία της οπτικοακουστικής παιδείας και ανήκει στο ευρύτερο πεδίο της διδασκαλίας της γλώσσας και της επικοινωνίας:

Στην παραπάνω λογική συντάχθηκε το προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση και ο συνοδευτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας αρθρώνονται σταδιακά από την Προσχολική ηλικία μέχρι την Γ' Γυμνασίου και μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν στο περιεχόμενο των περισσότερων διδασκόμενων γνωστικών αντικειμένων.

Κάνοντας λοιπόν λόγο για ένα Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για τον κινηματογράφο, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για την Εκπαίδευση στα Μέσα, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για τις σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής. Αναφερόμαστε στη διδασκαλία μιας σύγχρονης, εναλλακτικής "γλώσσας" με εικόνες και ήχους που θα αποτελέσει εφόδιο για κάθε νέο πολίτη.